

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

Stettner Sebestyén (1699-1758) művészete és festéstechnikája
DLA értekezés tézisei

Korhecz Papp Zsuzsanna

2014

Témavezető: Dr. Görbe Katalin (DLA)
Társ témavezető: Dr. Galambos Éva (DLA)
Konzulens: Kriston László

1.A kutatás céljának és módszerének meghatározása

Az értekezés célja, hogy a magyarországi barokk egy eddig elfeledett mesterének, műveit kutassa, valamint, hogy festészeti technikájának jellegzetességeit meghatározza. Ez utóbbit a műtárgy-összehasonlítás olyan természettudományos módszereit felhasználva teszi, melyek a MKE Restaurátor Tanszékén dolgoztak ki: **fortotechnikai** (normál-, surló-, infravörös-, lumineszcens- és röntgen felvételek), több mint félszáz rétegcsiszolat és tucatnyi szemcsepreparátum **mikroszkópos** (normál és UV- és BV lumineszcens megvilágítással, 10x, 20x, 50x nagyítású objektívekkel), valamint **mikroanalitikai** és **nagyműszeres** vizsgálatok. Az intézményünkben elvégezhető roncsolásmentes és mintavétellel járó vizsgálatok mellett a Szegedi Tudományegyetem Fizikai Kutatóintézetében elvégzett nagyműszeres elemanalitikai vizsgálatok (SEM-EDX, azaz Energiadisziperzív röntgen spektroszkópia) megerősítették korábbi feltételezéseimet.

Az évekkel korábban megkezdett kutatómunka eredményeként egy magyarországi barokk mester életműve vált megismerhetővé. Stettner Sebestyén budai festő és aranyozómester alkotómunkájának feltérképezése négy, a Szabadkai Ferencesek Háztörténetben meglévő adattal igazolható jelzetlen szabadkai oltárképe alapján indult meg. A magyarországi terep- és levéltári kutatómunkának, valamint a szakmai együttműködéseknek köszönhetően további kilenc művét sikerült azonosítani, melyek egyikén sincs jelzet. Ezen értekezés a művek történeti háttérét és grafikai előképeit is bemutatja.

2. A vizsgált műalkotások

A vizsgálatokat elvégezve, kiértékelve és összevetve sikerült megismerni a Stettner Sebestyén által használt anyagokat és a mester alkotási módját. A jelenleg 13 műalkotást számláló Stettner éltműből (barokk-kori olajképek, vászon hordozón) hét volt igazán hozzáférhető a teljeskörű fototechnikai és mintavétellel járó vizsgálatok számára: *Szt.Mihály*, *Szt.György*, *Szt.Cecília*, *Szt.Lúcia* (szabadkai Szent Mihály ferences templom és rendház), *Szt.Borbála* (kecskeméti Szentháromság-templom), *Skapulárés Szűzanya* (bajai Szent Rókus-kápolna), *Szűz Mária és Szt. József eljegyzése* (magántulajdon). Az esztergomi Szent Anna-templom négy mellékoltárképe (*Szent György*, *Szent Flórián*,

Alkantarai Szent Péter és Kapisztrán Szent János) -melyeket negyedéves hallgatók restauráltak Görbe Katalin tanárnő vezetésével 2001-2004 között az MKE Restaurátor Tanszékén-, jelenlegi helyszínükön, az oltárokba beépítve nehezen hozzáférhetőek, ezért a restauratori dokumentációkban található adatok alapján kerültek feldolgozásra. A szintén beépített *Szent Anna* oltárképet (pesti ferences templom) korlátozott módszerekkel (normál felvételek és korlátozott mintavétel) lehetett vizsgálni. A nagykanizsai Szent József-templom *Szent Didák* mellékoltárképe a kutatás számára hozzáférhetetlennek bizonyult - csupán normál- és részletfelvételek készültek - elsősorban a nagy távolság és beépítettsége miatt.

3. A kutatások eredményei

Az összehasonlító vizsgálatok Stettner Sebestyén alkotási módjának megismerése céljából folytak. A művészettörténeti kutatás és a festéstechnikára, valamint az anyagösszetételre vonatkozó eredmények megalapozzák a Stettner festészetéről szerzett ismereteket – aki jelenleg egyedüli, valós művekkel rendelkező mesterként képviseli a 18. század első felének budai festészetét –, ezen kívül összehasonlító alapot képezhetnek további műveinek azonosításához. A hordozók, az előkészítés és a festékrétegek adatait 15 táblázat rendszerezi.

A szerző Stettner Sebestyén életének és budai munkáinak ismertetésében, elsősorban Schoen Arnold (1887-1973) művészettörténész, valamint saját kutatásaira támaszkodik, melyet Stettner műveinek és festéstechnikájának ismertetése követ. A **melléklet** tartalmazza a természettudományos vizsgálatok összes mikroszkópos fotóját, eredményét, és képanyagot szolgáltat Stettner Sebestyén műveiről és azok öregedési elváltozásairól. Az értekezéshez szorosan kapcsolódó **mestermunka** a "Sebastian Stetner pictor Budensis" 2012-2014 januárjáig tartó nemzetközi kiállítást mutatja be, mely a szerző önálló munkája volt, valamint tartalmazza a Skapuláris Szűzanya oltárkép restaurálási dokumentációját.

A képek megjelenésének, rétegfelépítésének, anyagösszetételének vizsgálati eredményein túl, a korabeli festőműhelyekről és tevékenységükről szerzett információk, a korabeli közép-európai színes alapozás-technikák ismerete is hozzáadott a végkövetkeztetés megszületéséhez. Ezek alapján a Stettner műként beazonosított 13

alkotásból 12 bizonyult valóban az ő művének. Két csoportba sorolhatók az oltárképek, az ún. "érett korszak" műveit a négy szabadkai mellett a kecskeméti, bajai és budai képek alkotják, az ún. "kései, hanyatló korszak"-ot az esztergomiak képviselik. Az 1740-es év körüliek sárgán vörös alapozójúak, az 1756-hoz köthetőeken barna és vörös alapozórétegek változatait lehetett felfedezni.

A) Stettner Sebestyén stílusa és festéstechnikája

Stettner 1727-ben telepedett Budára Bajorországból, 1736-ban lett budai polgár, 1738-ban megnősülve házat szerzett, ahol műhelyét vezette. Festészeti stílusa itáliai hatásokat tükröz: jó kompozíciók, élénk színek, jellegzetes bájos arcú szentek, szögletes drapériák jellemzik alkotóművészetét. Apró anatómiai és geometriai hibái képzési hiányosságának tudhatók be. Oltárképeinek technikai jellegzetességei is az itáliai eredetű közép-európai (dél-német, osztrák) festészettel hasonlatosak: vászon kötésű, durva szövésű (7/7-10/12 fonal 1m²-en), 80-87 cm széles, nagyobb formátumoknál több végből varrással illesztett lenvásznakot rögzített nyersen nem ékelhető vakkereteihez. Általában kétrétegű, színes (az alsó sárga, a felső vörös árnyalatú), 100-350 µm vastag alapozásai heterogén, szemcsés összetételűek: vas-oxid vörös, -sárga, kréta, szénfekete, kvarc és szappan. Feltételezhetően gyanta és olaj a kötőanyaga. Palettája a 18.századi festészetre általánosan jellemző: ólomfehér, sárga- és vörös okker, cinóber, porosz kék, zöldföld és szénfekete. Festékrétegei is vastagok 50-110 µm, s általában kétrétegűek. A pigmentréteg kötőanyaga is valószínűleg lenolaj és gyanta. Stettner jó festészeti technológiájának köszönhetően a szélsőséges klimatikus viszonyok közepette művei nagyjából stabilak maradtak. A kialakult öregedési repedéshálók jellegzetesek.

4. A kutatómunka hasznosulása

A restaurátori munka szokványos határait átlépő, a társtudományokkal együttműködő módszerrel értékes eredmények születtek meg, melyek eddigi tudásunkat kibővítik a magyarországi művészet technikatörténetének terén. A restaurátori kutatásaink fontos, hiánypótló feladata, hogy a magyarországi mesterek festői módszerét megismerje, mert ennek a műtárgykincsnek a feldolgozása a magyar szakemberekre vár, s a külföldi szakirodalmat csupán összehasonlító anyagként lehet felhasználni. Hasznosulása a

további kutatómunka segítése, mely hidat képezhetne a restaurátorok, művészettörténészek és természettudósok között. További cél egy a magyarországi 18-19. századi mesterek festéstechnikáját feldolgozó adatbázis létrehozása, mely kulturális örökségünk védelmét és jobb megismerését szolgálná. Ennek első lépései már meg is történtek, a kezdeményezés az MKE Restaurátor Tanszékének oktatási-kutatási céljai közé került, hisz két hallgató is szakdolgozati témaként foglalkozik Falkoner Ferenc (1737-1792) budai és Schöffl József (1776-1851) pesti mesterek festészetével.

5. A szerző témával kapcsolatos publikációinak listája

1. "A szabadkai ferences templom néhai főoltára". In: *Ex Pannonia* 8. Szabadkai Történelmi Levéltár, Szabadka, 2004. 62-69.
2. "Stettner Sebestyén (1699–1758) budai festő Szabadkán". In: *Művészettörténeti Értesítő* 58. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2008, 109–122.
3. "A szegedi Dömötör-templom barokk főoltára". In: *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*. Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, Budapest 2011, 1–2. 225–248.
4. "*Sebastian Stetner pictor Budensis*". Szabadkai VárosiMúzeum, Szabadka. 2012.
5. "*Stettner Sebestyén (1699–1758) budai festőművész és a ferencesek*". In: Medgyesy S. Norbert-Ötvös István-Őze Sándor (szerk.) 800 éves a ferences rend. Tanulmányok a rend lelkeségéről, történeti hivatásáról és kulturális-művészeti szerepéről. PPKE BTK – METEM – SSZHF, Budapest-Piliscsaba, 2012. 197-207.
6. "*Sebastian Stettner - Die Wiederentdeckung eines bayerischen Barockmalers aus Buda und seine Maltechnik*". In: *Restauro* 4/2014. München, 2014, 50-57.